

MEDYA VE SİYASETİN İNTERNET BOYUTU

Uğur GÜNDÜZ*

Abstract

Information and communication technologies are taking a continuously increasing place in human life. Websites as the products of these technologies create background for interaction and participation so that; making a contribution to the formation and development of “transparent” and “accountable” administrations. This formation has considerable impacts on the state administration, economical structure, power of competition, profiles of human resource and professional structures.

Key Words: İnternet, web, democracy, politics.

.....

İnsan yaşamında kaçınılmaz şekilde yer almaya başlayan bilgi ve iletişim teknolojileri yeni ekonomi ve yönetim modellerinin vazgeçilmez araçları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu teknolojilerin ürünü olarak ortaya çıkan web siteleri de etkileşim, katılım ve paylaşım ortamı yaratarak “saydam” ve “hesap verebilir” iyi yönetimlerin doğmasına ve gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Bu

---

* Araş. Gör., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik

değişim devlet yönetimini, ekonominin yapısını, ülkenin rekabet gücünü, insan gücü profilini ve mesleklerin yapısını değiştirmeye başlamıştır.

“Kamu yönetimi, toplumun ihtiyaçlarına cevap vermek ve üstlendiği görevleri etkili bir şekilde yerine getirmek esasına yönelik olarak kurulmuştur. İnternet teknolojilerinin kamu hizmetlerini sağlamada kullanılmaya başlamasıyla birlikte kamu sektörünün işleyiş verimliliği büyük ölçüde artarken, devlet vatandaşa “bir tık” kadar yakın olmaktadır. İsteyen herkesin dünyanın her yerinden “7 gün 24 saat” bilgiye ulaşımının sağlanması, şeffaf devlet anlayışını beraberinde getiren “e-devlet”(elektronik devlet), devlet-vatandaş ilişkilerini farklı bir düzeye taşıyarak “halk için var olan devlet” kavramının güçlenmesini sağlayan bir mekanizma olmaktadır. ”(<http://www.edevlet.net/htm>) İyi organize olmuş bir devletin vatandaşların işlerini kolaylaştırması demokratik bir ideal olurken toplum ve bireyler için de önemli bir kazanç olmaktadır. Yasama, yürütme ve yargı güçlerine sahip olan devletin vatandaşına yaklaşımı, bir ülkedeki demokrasinin ölçüsünün ve niteliğinin en önemli göstergesidir. Milli devletlerin ortaya çıkmasından günümüze uzanan zamanda devlet kurumları ile vatandaşlar arasındaki iletişimi geleneksel medya sağlamıştır. Ancak internet devlet-vatandaş iletişimindeki paradigmayı değiştirmektedir. Öyle ki, internet sayesinde artık devlet kurumları kendi sitelerinde vatandaşlarla çok daha geniş ölçekli ve geleneksel medya ve kitle iletişim araçları ile kurduğu iletişimden çok daha yüksek etkileşim düzeyinde iletişim kurabilmektedir.

Demokratik sistem ile internet ağ sistemi arasında paralellik olduğunu ifade etmek gerekmektedir. Öyle ki, demokrasi hem yaşamın özgür ve çoğulcu biçimde yaşanması için bir araç olurken, aynı zamanda temel insan hakları, çoğulculuğun korunması, vatandaşların her anlamda katılımının sağlanması yönünde kendi kendini sürekli iyileştirmesi gibi temel ideallere sahip bir rejimdir. Aynı biçimde, internet de bütün bireylerin özgür ve çoğulcu biçimde kendilerini ifadelerine bir araç ve kendi teknolojik ve toplumsal gelişimini sürekli iyileştirme gücüne sahip bir iletişim sistemi olduğu görülmektedir. Güvenli kişisel ya da kamusal bilgilerin internet üzerinden aktarılması ile toplumdaki ekonomik, politik ve toplumsal faaliyetlerin çok kısa sürede küresel biçimde gerçekleşmesi sonucunu doğurmaktadır. "Avrupa Topluluğu İnsan Hakları Mahkemesi'nin demokratik toplumun koşulu olarak saydığı Vogt,Castell ve Handyside kararlarında özetlenen, gerektiğinde şok edici, rahatsız edici düşüncelere hoşgörü gösterebilme gereksinimi, en büyük ifadesini internet ortamının özgürlükçü yapısında bulabilmektedir." (<http://www.btnet.net.tr>)

Tartışmalarla kamuoyu oluşturmak ve kamuoyunu bilgilendirmek amaçlı olarak ilk örnekleri antik Roma'da görülen forumlar tarih boyunca çeşitli biçimlerde ve alanlarda varlığını sürdürerek çok önemli toplumsal işlevler görmüşlerdir. Akademik mekanlarda ve medya araçlarında da zaman zaman düzenlenen forumların günümüz internet ortamında hemen her konuda, çok geniş bir yelpazede düzenlendiği görülmektedir. İnternetteki birçok site sık aralıklarla gündemdeki ya da kendi belirlediği konularda

forumlar düzenlemektedir. Bu forumlarda ilgili herkes tartışmalara katılarak görüşlerini belirtebilmektedir. Ayrıca elektronik posta programları aracılığıyla(Microsoft Outlook, Outlook Ekspres)kullanılan haber grupları da içerdiği geniş konu yelpazesiyile tartışmalara, ortak ilgi alanlarına sahip bireylerin elektronik posta yoluyla biraraya gelmesiyle milyonlarca insanın sanal olarak katılıp görüşlerini yansıttığı bir platform olarak karşımıza çıkmaktadır. Tıpkı Antik Yunan'da ortaya çıkan agoralar (Antik Yunan devri, site devletlerinde o devletin idari,dini ve ticari merkezi olan meydan anlamında) gibi günümüzde de internet siteleri ve haber grupları sanal agora siteleri olarak ortaya çıkmakta ve katılımcı ve doğrudan demokrasinin tartışma platformu olmaktadır.

Siyasi Partiler, Sivil Toplum Örgütleri ve İnternet

"Özgürlükçü ve çoğulcu demokrasinin temel ögesi olan sivil toplum örgütleri ve siyasi partiler, kitleselleşme ve kendilerini ifade edebilmenin yeni çok boyutlu ve ekonomik aracı olan interneti kullanmaktadırlar. İnternet üzerinden yürütülen kitlesel ve sivil iletişim toplumsal ve grup bazında olmaktadır. İnternet, başlangıcından beri sosyal bağlantı olanağını canlandırmış ve sanal topluluk kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bilgisayarlar birbirine bağlandığı anda başlayan ve çok farklı kanallardan devam eden bu sanal topluluk ilişkileri, bilgi toplumunun içinde alternatif toplanma mekanları, yeni agoralar oluşturarak büyümektedir. İnternette bireylerin fikirlerini özgürce tartıştığı site forumları,siyasi partilerin internet sitelerindeki sayısız konuda yazışan usenet haber

gruplarıyla başlayan sivil topluluk ilişkileri, Bosnalı, Kosovalı savaş kurbanlarının, Sırp muhaliflerin ya da Zapatistaların, son olarak da küreselleşme karşıtı hareketlerin ve küresel savaş karşıtlarının anlık bilgi akışını sağladıkları ve örgütlendikleri elektronik gruplar(e-groups) ve .org(organizasyonun kısaltması) eklentisiyle örgütlenen ve internette faaliyet gösteren siyasi partiler ve sivil toplum kuruluşlarıyla sürmektedir.” (Akbaş 2000 :57)

İnternet, etkileşim, sınır tanımazlık ve sunduğu anında enformasyon erişimi boyutlarıyla, sivil toplum kuruluşları ve siyasi partiler için verimli bir ortam sunmaktadır. Bu örgütlenmeler, temel ilgi alanlarında gerçekleşen bir olayı derhal üyelerinin paylaşımına açabilmekte oluşturdukları güçbirliğiyle ilgili hükümet kuruluşlarına, sorumlu mercilere baskıda bulunabilmekte ve en önemlisi güçlü bir kamuoyu oluşturabilmektedirler.

Ülkemizde de siyasi partilerin ve sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerini sürdürdükleri,kendilerini ifade ettikleri ve siyasi propaganda aracı olarak kullandıkları internet siteleri mevcuttur. Özellikle son 6 Kasım seçimlerinde seçimlere ilk kez katılan ve teşkilatlanmasını tam olarak tamamlayamamasına rağmen önemli ölçüde oy toplayan Genç Parti'nin hotmail, yahoo gibi popüler arama motoru ve mail adresi hizmeti veren sitelere verdiği reklamlar ve kullanıcıların elektronik posta adreslerine gönderdiği propaganda amaçlı spamlar (Elektronik posta kullanıcılarına istekleri dışında gönderilen ve çoğunlukla reklam amacı taşıyan mesajlar) internet ve e-posta kullanıcılarının dikkatini çekmiş ve tepkisini toplamıştı.

İnternet Üzerinden Kamuoyu Yoklamaları ve Siyasal Seçimlerde İnternet

İnternet, yürütülmekte olan iletişim araştırmalarının yönünü değiştirmektedir. Temel demografik yoklamalardan odak grupları ve yeni ürün araştırmalarına kadar, yoklama yöntemlerinin yaklaşık bütün türleri artık online üzerinde denenmektedir. Çoğu Pazar araştırma uygulayıcısı, online yoklamaların;posta, telefon ve yüz yüze yoklamalar kadar güvenilir olabileceği konusunda görüş birliği içindedir. Dünyada ve Türkiye'deki internet sitelerinde hemen her toplumsal konuda sıklıkla online olarak kamuoyu yoklamaları yapılmaktadır. Sadece <http://www.milliyet.com.tr>'nin 2001 yılı içinde yaptığı kamuoyu yoklamaları binlerle ifade edilebilmektedir. Bir örnek vermek gerekirse son yapılan 6 Kasım seçimleri öncesinde birçok gazete ve siyasi partinin internet sitesinde seçmenlerin tavrını belirlemek amacıyla kamuoyu yoklaması soruları(bugün seçim olsa oyunuzu kime vereceksiniz, hangi siyasi partiyi destekliyorsunuz vd. gibi) kullanıcılara yöneltilmişti. Halen siyasi partilerin internet sitelerinde gündelik politikayla ilgili sorular kullanıcılara yöneltilmekte ve gelişen olaylar ve uygulanan politikalarla ilgili vatandaşların tepki ve düşünceleri online olarak belirlenmeye çalışılmaktadır.

İnternet üzerinden seçimlerin ilk denemesi, yurt dışındaki yaklaşık 12 bin seçmenin ABD'deki son başkanlık seçimlerinde online yöntemle oyunu kullanması ile gerçekleşmiştir. Uzmanlar, dört ile sekiz yıl içinde güvenli web-temelli seçim yöntemi uygulanabileceğini, ancak bu konuda hükümetleri iknaetmenin uzun yıllar alabileceğini belirtiyorlar. İnternetin aynı zamanda seçim

zamanları sıkça ortaya çıkan kayıp oy pusulaları, mükerrer oy verilmesi ve çok sayıda seçmenin kullandığı oyların yanlış ve geçersiz sayılması gibi sorunlara çözüm getireceği bildirilmektedir. Demokrasilerde bir oyun bile sonucu belirlediği düşünülduğünde söz konusu çözümün demokrasi açısından değeri ortaya çıkmaktadır. Örneğin son ABD Başkanlık seçiminde oy pusulalarının birçok kez yeniden sayılması gerekmiştir. Her sayım sonucunda seçim sonucu yeniden değişmiştir. (www.usatoday.com/web-basedelections.htm)

“E-demokrasi” (elektronik demokrasi) taraftarları, etkileşimsizlikten dolayı siyasilerden soğumuş olan yurttaşlar ile siyasiler arasında tekrar sıcak ve etkileşimli köprü kurulmasını ancak internetin sağlayabileceğini öne sürmektedirler. Geleneksel parlamenter demokrasilerdeki beş yılda bir yapılan seçimler “at arabasının ömrünü tamamlaması” ile özdeş tutulmaktadır. E-Demokrasi tekniği, uyuklama ve atıl durumda olan demokrasi ve etkisiz vatandaşlara canlılık kazandırmaya aday durumdadır. İnternet yoluyla siyasi partiler görüş ve programlarını kitleye sunmak için güncel web sayfalarını hazırlamakta böylece kitlelere hızlı, temel ve gerekli bilgiler sunmaktadır. Ayrıntılı bilgi almak isteyenler için e-posta yoluyla birebir etkileşimli iletişim kurulması olanağı sağlanmaktadır. Aynı zamanda siyasal partiler ve belediyeler, herhangi bir konuda karar almadan önce vatandaşların görüşlerini almak için sonucu çok hızlı alınan site üzerinde kamuoyu yoklama anket formları düzenlemektedir. Ya da bir konu hakkında vatandaşın kararını vermesi için mini referandum yapma olanakları vardır. Aynı zamanda görüşlerini küresel platforma

taşımak isteyen vatandaşlar da yoğun şekilde interneti kullanmaktadır. Nüfusunun %50'si internete bağlı olan Güney Kore'de 600 kadar sivil toplum örgütü, 90 kadar milletvekili adayının yanlışlarını sergileyerek onları "kara liste" 'de göstermişlerdir. Bu adaylar arasından bazıları yargılanarak mahkum edilmiş, elli yedi aday ise bir sonraki seçimlerde yenilgiye uğramıştır. (www.unesco.org/courier/uk/connex2.htm)

E-demokrasi ile vatandaşların dünyanın neresinde olurlarsa olsunlar oylarını kullanma olanağı bulunduğu vurgulanmaktadır. Bu konuda güvenli elektronik altyapı sisteminin bulunduğu bildirilmektedir. Oy vermenin çok kolay olduğu güçlü ve hazır olan bu sistem, bize kendi kendimizi en verimli şekilde yönettirebilmektedir. Öne sürülen argümanlardan biri de, eski Yunandaki agora sisteminin sanal anlamda çok daha geniş katılımı olarak tekrar yaşama geçebileceği yönündedir. Aynı zamanda seçimlerde ya da referandumlarda ortaya çıkan yüksek finansal masrafın online sistemde olmayacağı belirtilmektedir. Demokratik siyasetin en önemli ideali olan olabildiğince katılımı internet sayesinde mümkün olabilecektir ve demokratik yönetimin temeli olan "ortak akıl" ve "ortak görüş" hayata geçirilebilecektir. (www.unesco.org)

İnternet'in siyaset üzerindeki asıl etkisiyle ilgili olarak farklı bir siyasi değişim açıklaması önerilebilir. Siyasi topluluğun son derece çoğulcu ve parçalı doğasının sona ereceği, gruplar arasındaki yoğun siyasi rekabette azalma olacağı ya da kamuyu ya mutabakata dayalı bir çoğunluk ya da yoğunlaşmış cemaatlerden oluşan bir ülke olarak birbirine bağlayan bir ortak iyinin ortaya

çıkacağı öngörüsünde değil bunun yerine, çoğulculukta zaten bir süredir görülmekte olan değişimlerde bir hızlanma beklenebilir. Özellikle de, istikrarın ve özel ve kamusal kurumsal yapılara olan bağımlılığın azaldığı, daha hızlı değişen ve belli meseleler üzerinde odaklanan grupların oluşturduğu bir sisteme doğru bir kayma olması beklenebilir.

"Hızlandırılmış çoğulculuk" varsayımı iki biçimde temellendirilebilir. Birincisi, İnternetin getirdiği iletişim ve enformasyon akışı artışı, çoğulculuğun temel mantığını değiştirmeyecektir. Bireysel düzeyde, İnternet birçok insanın siyasi meselelere gösterdikleri dikkat ve enformasyonu özümseme tarzları bakımından son derece seçici olmalarını değiştirmeyecektir; birkaç meseleyle görece yoğun biçimde ilgilenirken, çoğu mesele hakkında bilgi edinmeyecek, onlarla ilgilenmeyecektir. "Çoğu insan, çoğu zaman, siyasete katılmaktansa yapacak daha iyi şeyler bulabilir"(Walker 1991:19) diyerek anlatılan olgunun sona ermesini beklemek için bir neden yoktur. Hatta yönetimin her kararı konusunda bütün vatandaşlara danışılmasını sağlamanın bir yöntemi bulunabilse bile, çok az insanın katılımında bulunacak zamanı ya da eğilimi bulabilecektir.

İkinci varsayım seferber etmeyle ilgili. İletişim ve enformasyonun, tabanın seferber edilmesi ve örgütlenmesi konusunda siyasi girişimciler, eylemciler ve diğerlerinin karşılaştığı engelleri azaltacağını ve siyasetin akışını hızlandıracığı varsayılabilir. İnternetin sunduğu, kolektif eylemi daha düşük maliyetlerle örgütlenme imkanları özellikle bir tip grup için faydalı olacaktır: Geleneksel özel ve kamusal kurumların dışında kalanlar,

işletmelerde, mesleki kuruluşlarda ya da mevcut hükümet kuruluşları ve programlarında hiçbir kökleri olmayanlar için. (Bimber 1998:133-136)

İnternet, bir lobi ya da kampanya faaliyetine katkıda bulunabilecek isimleri belirlemenin, onları seferber edip faaliyetlerini eşgüdümlemenin getirdiği işlem maliyetlerini düşürür. (Bonchek 1995:2. 2) Bütün çıkar grupları finansal sorunlarla karşılaştıkları halde , geleneksel olarak hazıra konma sorununun üstesinden en iyi gelmiş olanlar kurumsal hamilere ve külliyetli bir fondan yararlanma imkanına sahip olan gruplar olmuşlardır. Vatandaşlara dayalı grupların başarısının anahtar unsurları, üyelerin sadakatlerini korumalarını sağlayan mekanizmalar ve mali hamilerin desteğini sürdürmelerini sağlamak olmuştur. İnternet sayesinde mümkün olan düşük işlem maliyetleri diğer bütün gruplardan çok, bu grupların daha canlı ve sık siyasi çabalara girişmelerini teşvik edecektir.

Bu iki varsayımdan şu sonuç çıkarılabilir. İnternet grup odaklı, çoğulcu siyasetin yoğunlaşmasına katkıda bulunacaktır. Buradan da özellikle de vatandaşların aracı grupların seferberlik çabalarına daha hızlı ve daha yoğun tepki vermelerinin çok muhtemel olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu değişimin en ilgi çekici yanı, grup süreci istikrarlı kamusal ve özel kurumlara olan bağımlılığının bir kısmını yitireceği için, çıkar grubu siyasetinin tutarlılık ve istikrarının azalması olasılığıdır.

İnternetin Medya ve Siyasete Etkileri

Enformasyon ve iletişim teknolojisindeki değişimler ile kamunun siyasi davranışları arasında basit ve dolaysız bir bağ olduğunu düşünmek için birçok teorik ve ampirik neden olduğu sonucuna varılabilir. İnternetin kamu hayatı üzerinde önemli etkileri olacağı fikri kabul edilebilir bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. İnternetin özel kişi ve kurumların mülkiyetindeki medya üzerindeki denetiminin merkezileşmesine katkıda bulunacağına, belki de medyadaki tekelleşme eğilimine karşı işlev göreceğine inanmak için iyi nedenler var. En iyimser görüşe göre internet bir ülkedeki özerk,bağımsız ve gerçekten halkı temsil eden bir medyayı içeren Dördüncü Kuvvet idealine yaklaşmasına yardımcı olabilir. En azından, İnternet yerleşik medya örgütlenmelerinin siyasi gündemin oluşumu üzerindeki etkisini azaltacakmış gibi görünüyor. Vatandaşların siyaset sahnesindeki mesele ve olaylara gösterdikleri ilgi, sadece neyi nasıl haber yapmak gerektiği konusunda haber stüdyolarında alınan kararlardan değil, aynı zamanda İnternet etrafındaki daha kaotik ve öngörülemeyen enformasyon akışından da etkilenecektir. Daha iyi süzülmesi mümkün olan komplo teorilerinden geleneksel haber anlayışında daha sansasyonel hikayeler yüzünden kendilerine yer bulamayan gerçek ama fazla gürültü koparmayan meselelere kadar birçok mesele İnternet yoluyla gündeme girecektir.

İnternetin yönetim ve siyasetle ilgili daha fazla enformasyonu kamunun dikkatine sunacağı da açıktır. Partilerin internet sitelerinde seçim bildirgelerini sunması, parti plan ve programlarını açıklamaları hatta ülkemizdeki bazı partilerin gelişmiş internet

sitelerinde online parti üyeliği ve online yolla kredi kartından partiye başış yapabilmeleri bu konuda örnek olarak verilebilir. Bu iki örnek İnternetin sunduğu gerçek değişim imkanlarını örnekler, ama tabii ki bu imkanlar bunlarla sınırlı değildir. Söz konusu imkanların bazıları yeni teknolojinin devreye sokulmasının dolaysız sonucu olarak, bazıları da vatandaşların, grupların ve bizzat hükümet görevlilerinin İnterneti kullanmalarına tepki olarak siyasi kurum ve pratiklerin değişmesiyle ortaya çıkacaktır.

Ancak internetin siyaseti nasıl etkileyeceğiyle ilgili sonuçlar çıkarırken ihtiyatlı olmak için iki neden vardır. Birincisi, İnternet günümüz Türkiye'sinde son birkaç yıldır önemli bir gelişim kaydetmiş, kullanıcı sayısı artmış ve kullanım olanakları yaygınlaşmıştır. Nasıl televizyon siyaset pratiği üzerindeki etkisinin tamamını 1990'lara kadar göstermemişse İnternet'in bütün etkilerinin de daha yıllarca tam olarak ortaya çıkmayacağını beklemek mümkündür. İkincisi, internet hakkında günümüzde yapılan yorumların önemli bir kısmını kötü etkileyen "Mc Luhancılık" tan da kaçınmak gerekir. "Araç mesajdır"(Mc Luhan 1964:23) anlayışı, dikkatleri içeriğin öneminden uzaklaştırmak gibi talihsiz bir etki yaratmıştır. Teknolojinin getirdiği siyasi değişimlerden heyecanla bahsedenler, insanların internet üzerinden birbirlerine ilettikleri şeylerin, yüz yüze ya da diğer araçlarla yapılan iletişimde iletilenlerden pek de farklı olmadığını gözden kaçırmazlar; mesajlar daha uzağa, daha hızlı ve araya daha az sayıda aracının girmesiyle akabilse de içerik çok değişmez. Siyaset sistemine getirilmek istenen popülist dönüşümler de cemaatçi dönüşümler de, iletişimin hacmi ve dağılımından çok özüne bağlıdırlar. Kimlerin oy verdiği ve

ağır ve hafif cemaatlerin nasıl oluştuğu gibi temel meselelere ilişkin olarak, yeni mesajların birçok açıdan eskilere benzeyeceğini, aracın mesajın tamamını oluşturmadığını düşünmek için yeterli nedenler vardır.

Kaynakça :

- AKBAŞ, Mehmet (2000)"İnternet ve Demokrasi",yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi, Kocaeli
- WALKER, Jack L. Jr. (1991)"Mobilizing Interest Groups in America: Patrons,Professions, and Social Movements", Ann Arbor, University of Michigan.
- BIMBER, Bruce (1998) "İnternet and Politic Transformation: Accelerated Pluralizm, Polity "vol. 31 no: 1,California.
- BONCHEK, Mark (1995) "Grasroots in Cyberspace: Using Computer Networks to Faciliate Political Participation", MIT Artificial İntelligence Labaratory Working Paper 95- 2. 2, 6 April 1995, Chicago
- MC LUHAN, Marshall (1964), Understanding Media: The Extensions of Man, The MIT Press,Massachusetts.

İnternet Adresleri :

- <http://www.edevlet.net/htm>
- <http://www.btnet.net.tr>
- www.unesco.org/courier/uk/connex2.htm
- www.unesco.org
- www.ai.mit.edu/projects/ppp/home.htm

- www.usatoday.com/web-basedelections.htm
- <http://www.milliyet.com.tr>